

מעדני כתא

משיעוריו של הגאון רבי נפתלי הכהן קופשיץ שליט"א

גליון 28

פרשת תצווה - פורים תש"פ

בענין חיוב להזדקק לבריות לצורך קריאת המגילה ולצורך שאר מצוות

לד' כוסות ונר חנוכה, וכמו שאמרו בגמ' מגלה דף י"ח ע"ב דאמו האחשתרנים בני הרמכים ידעין אלא מצוות קריאה ופרסומי ניסא.

יבואר דקריאת המגילה אפי' ביחיד חשיב פרסומי ניסא

ונראה פשוט דגם לצורך קריאת המגילה לאדם אחד חשיב מצוה של פרסומי ניסא וכמו דלענין ד' כוסות אמרין דשואל על הפתחים וגם אם הוא אוכל לבדו בביתו חשיב מצוה דפרסומי ניסא ושואל על הפתחים לצורך ד' כוסות, ובקריאת המגילה גופא מצאנו בגמ' דחשיב פרסומי ניסא גם כשקורא לעצמו וכמו שאמרו בגמ' ברכות דף י"ד עמוד א' בעא מיניה אחי תנא דבי רבי חיאי מרבי חיאי בהלל ובמגילה מהו שיפסיק אמרין קל וחומר קריאת שמע דאורייתא פוסק הלל דרבנן מבעיא, או דלמא פרסומי ניסא עדיף אמר ליה פוסק ואין בכך כלום, והרי לא מסתבר שנסתפקו רק בקורא ברבים אלא אפי' בקורא ביחיד חשיב מצוה דפרסומי ניסא.

ומה שלא אמרו שגם מצות קריאת המגילה הוא בכלל אותם הדברים שצריך לשאול על הפתחים עבורם, היינו טעמא משום דבאופן המצוי אין מצוי שזקוקים לשאול על הפתחים לצורך מקרא מגלה שהרי גם מי שאין לו מגלה ואינו יודע לקרוא את המגילה יכול לשמוע את הקריאה בבית הכנסת או אצל אחרים, ולא שייך דבר זה אלא בד' כוסות ונר חנוכה שאינו יכול לצאת על ידי אחרים אלא צריך להדליק בעצמו ולשתות בעצמו ולכן צריך לקנות יין או שמן ולזה הוא צריך לחזור על הפתחים, אבל אה"נ כמו בגידו"ד עליו לשאול על הפתחים כדי לצאת יד"ה, וראיתי בספר חלקת יואב שכתב בתו"ד שצריך לשאול על הפתחים לקיים הדלקת נ"ח וקריאת המגילה וד' כוסות ופשוט הוא.

קושיית הבה"ל דגם בנר שבת מצינו דצריך לשאול על הפתחים עבורו דבכל המצוות ג"כ עליו לשאול על הפתחים עבורם

והנה לענין עיקר הדבר שכתבו הא"ר והעולת תמיד דבשאר מצוות אין צריך לשאול על הפתחים אינו דבר ברור, והנה בבה"ל שם הקשה על דבריהם דגם בנר שבת כתוב שצריך לשאול על הפתחים, וא"כ לדבריהם כיון דאין במצווה זו פרסומי ניסא מ"ט עליו לשאול על הפתחים לצורך זה, וקשה לומר דדוקא מצוות נר שבת או דבר מועט לכבוד שבת עדיף מכל המצוות ויעוין שם שנדחק בלשון הירושלמי שהביאו ומסיק דלשאל תפילין בוודאי חייב יעו"ש.

יבואר דברבינו יונה ביסוד התשובה כתב דגם לצורך סעודה שלישית עליו לשאול על הפתחים

והנה ברבינו יונה ביסוד התשובה כתב וז"ל 'ואל ילך אדם במצות הבורא בקרי [עו] תו"כ בחקותי פ"ה ה"ה כאדם העושה דבר במקרה פעמים עושה ופעמים מנחה] אלא כולם יעשה תמיד ואל יניח בשום ענין לא מפני עצלות ולא מפני הבושה כגון אדם שרגיל לאכול שלש סעודות שבת ונתארח אצל בני אדם שאינם מתחזקים באותה מצוה אל יניח המצוה מפני הבושה כי אוי לה לאותה בושה אלא יעני פניו ויאמר שימו לחם ואסעד כמצות הבורא וכן כל כיוצא בזה', עכ"ל, ומבואר דלצורך סעודה שלישית עליו להזדקק לבריות, ואין לומר שאורח שאינו שהרי גם באורח שייך בזה בושה גדולה כיון שהם אינם רגילים לאכול סעודה שלישית, ומבואר כדברי המשנ"ב שצריך לשאול על הפתחים לצורך קיום כל מצוות התורה, ואפי' לצורך סעודה שלישית.

אמנם במגן אברהם סימן רמב ס"ק א' כתב וז"ל 'ומ"מ אם אין לו אלא ב' סעודות לא יטול מן הצדקה לאכול סעודה ג' עכ"ל, ומקורו מגמ' שבת קי"ח דעל זה אמר ר' עקיבא עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות יעו"ש וקשה דברבינו יונה מבואר דצריך להתבונן כדי לאכול סעודה שלישית.

ואפשר שרבינו יונה למד דמה שאמרו בפסחים דף קיב עמוד א' תנא דבי אליהו אף על פי שאמר רבי עקיבא עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות אבל עושה

נשאלתי בבחור ישיבה שדר בעיר המוקפת חומה ולומד בישיבה בעיר שאינה מוקפת חומה והיה בעיר ביום י"ד ונתחייב במצוות הפורים דפרזים, ובא לכרך בליל ט"ו בשעת לילה מאוחרת, והרי הוא מחויב לשמוע את קריאת המגילה כמש"כ בירושלמי שכן עיר שעקר דירתו בליל ט"ו נתחייב כאן וכאן, וכדי לשמוע את המגילה בשעה כזו עליו לדפוק בדלת שכנו שהוא בעל קורא ולבקש ממנו שיקרא ויוציאו יד"ה, ודבר זה הוא בושה גדולה עבורו שהרי לא כל אדם ישמח לעשות מצוה זו ויש הגוערים במי שמבקשים בקשה זו בשעה מאוחרת, האם הוא מחויב לחזור ולדפוק על הפתחים כדי שיקראו עבורו את המגילה.

יבואר מש"כ הא"ר והעולת תמיד דרך במצוות שיש בהם פרסומי ניסא מחויבים לשאול על הפתחים

והנה לכאן בכל המצוות מחויבים לקיימם גם אם חושש שילעונו עליו כמש"כ הרמ"א בריש אר"ח (סימן א') 'ואל יבוש מפני המלעיגים עליו', אלא שיש להסתפק האם צריך לבזות עצמו עבור המצווה ולהזדקק לבריות עבור כך או לא, דאפשר שהאדם חייב במצוות אם יש לו מעצמו אבל אם אין לו משלו אינו מחויב להזדקק לבריות.

והנה במשנ"ב (סי' תרנ"ו) הביא את דברי הא"ר והעולת תמיד שכתבו עפ"י דברי הירושלמי דרך במצוות שיש בהם פרסומי ניסא כמו נר חנוכה וד' כוסות מחויב האדם להזדקק לבריות לצורך כך וכמו שכתב השו"ע סימן תע"ב וסימן תרע"א שמוכר כסותו ושואל על הפתחים, לצורך ד' כוסות ונר חנוכה, אבל לשאר מצוות שאינם לפרסומי ניסא אפי' למצוות דאורייתא אין אדם מחויב להזדקק לבריות לצורך קיומם.

ומקור הדין דצריך לחזור על הפתחים לצורך מצוות אלו הוא מהא דאמרו בפרק ערבי פסחים דלד' כוסות צריך ליקח אפי' מן התמחוי ובגמ' שם דף קי"ב, עמוד א' אמרו ואפילו מן התמחוי וכו' פשיטא לא נצרכא אלא אפילו לרבי עקיבא דאמר עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות הכא משום פרסומי ניסא מודה, תנא דבי אליהו אף על פי שאמר רבי עקיבא עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות אבל עושה הוא דבר מועט בתוך ביתו מצינו אמר רב פפא כסא דהרסנא, כדתנן רבי יהודה בן תימא אומר הוי עז כנמר וקל כנשר רץ כצבי וגבור כארי לעשות רצון אביך שבשמים, ע"כ, הנה מבואר דרך בד' כוסות יש חיוב לשאול על הפתחים אבל בשאר מצוות אינו צריך לשאול על הפתחים לצורך קיומם.

אכן אמרו שם דגם לשבת לדבר מועט כמו לכסא דהרסנא צריך לשאול על הפתחים, ומכאן המקור למה שכתב השו"ע סימן רס"ג שגם לצורך נר שבת צריך לחזור על הפתחים שהרי נר שבת עדיף מכסא דהרסנא שהרי הוא קודם ליין לקידוש היום, וכ"כ בבאור הגר"א שם, והיה אפשר לומר דמקורו מהא דלגר חנוכה צריך לחזור על הפתחים, וכ"כ לנר שבת דעדיף מיניה שהרי נר ביתו עדיף משום שלום ביתו'.

ולפי זה גם בגידו"ד על אותו הבחור לדפוק על דלת חבירו ולבקש ממנו שיוציאו יד"ה כיון דהוי מצוה של פרסומי ניסא ובוה דינא הוא דמחזור על הפתחים, ודמי

⁴ בעניין אם לנר שבת מוכר כסותו כמו לנר חנוכה

ובפשטות נר שבת דינו שוה לנר חנוכה בכל הדינים אלא דהרמב"ם לא כתב דמוכר כסותו אלא בנר חנוכה אבל בנר שבת לא כתב אלא דשואל על הפתחים ולא כתב דמוכר כסותו, וידוע מה שנסתפק מרן הגאון ד' דפוניבו' וצ"ל ונדפס בקובץ שעורים וחידושי תורה (קובץ מלוטס מחידושי הגאון ד' דפוניבו' וצ"ל) בחי' ע"ס הרמב"ם הל' שבת עמוד ע' דאי נימא דנר חנוכה עדיף מנר שבת בדינא דמוכר את כסותו א"כ בערב שבת חנוכה כשיש לו למכור כסותו שיש בו כדי לקנות נר אחד בלבד יכול למוכרו וליקח בו נר חנוכה אבל אחר שימכור כסותו ויש לו ממון צריך להעדיף נר שבת מנר חנוכה ואמרו שיקח שמונים הפסולים לנר שבת וכשרים לנר חנוכה ושיפיר ידליק בן נ"ח ולא יתחייב ליקחם לנר שבת משום דינא דנר ביתו קודם לנ"ח, ומיהו לקושטא מסתבר כמש"כ הפמ"ג והמחצית השקל והמ"ב בסימן רס"ג דאף לנר ביתו מוכר את כסותו וא"כ לפ"ז ודאי דחייב ליקח בכסותו שמונים הכשרים לנר שבת משום שלום ביתו.

הוא דבר מועט בתוך ביתו מאי יגנהו אמר רב פפא כסא דהרסנא, כדתנן רבי יהודה בן תימא אומר הוי עז כנמר וקל כנשר רץ כצבי וגבור כארי לעשות רצון אביך שבשמים, ע"כ, ויש שלא גרסו בדתנן אלא תנן וכמבואר בבית יוסף סימן רמ"ב והיינו שממדת חסידות עדיף להיות עז כנמר לעשות רצון אבינו שבשמים דהיינו לחזור על הפתחים לכל מצוה.

והנה בטור סימן רמ"ב כתב וז"ל וכמה פעמים נשאתי ונתתי בדבר לפני אדוני אבי הרא"ש ז"ל כמנוי היום שיש לי מעט משלי ואינו מספיק לי וצריך אני לאחרים אם אני בכלל עשה שבתך חול ולא השיבני דבר ברור, אחר כך מצאתי בפרקי אבות לרש"י שפירש על ההיא משנה דר' יהודה בן תימא אומר הוי עז כנמר וז"ל תיכף לאותה משנה רבי עקיבא אומר עשה שבתך חול שנויה ההיא דבן תימא לאורוי דרבי עקיבא לא אמר אלא למי שהשעה דחוקה לו ביותר, אבל צריך אדם לזרז עצמו כנמר וכנשר לכבד שבתות ביותר עד כאן, ואפשר ללמוד מדברי רש"י שממדת חסידות יעזי פניו ואמר שימו לחם כדברי רבינו יונה אכן בטור לא הבין כן בדברי רש"י יעו"ש.

יבואר מש"כ רש"י בראש השנה שאם כבר חזרו לבתיהם לא יוכל לשמוע קול שופר

והעירני ידידי הרב הגאון שמואל יצחק שטיינפלד שליט"א להביא ראיה מרש"י בר"ה גבי ב' עיירות באחת תוקעין בה ובאחת מברכין דהיינו שיוודעים להתפלל תפלת המוספין ולומר בה מלכויות וזכרונות ושופרות, שהולך לעיר שתוקעין בה ומקשינין פשיטא כיון דהוי דא' ומתרגינן דקמ"ל אפי' ספק תוקעין עדיפא מוודאי מברכין ופי' רש"י שמא כבר עמדו והלכו לביתם והיינו דהיאך דספק לו אם יגיע לתקיעות שיתקעו בבית הכנסת או שיגיע אחר שנתפזרו העם מבהכ"נ חשיב ספק תוקעין, וצ"ב רב דכי אם נתפזרו העם לא יוכל לשמוע תקיעות באותו מקום הרי יש להם שופר ויש בעל תוקע וכי אינו יכול ללכת לבעל תוקע לביתו אחרי התפלה שיתקע לו.

ורצה להוכיח דכיון שדבר זה הוא בושה עבורו אינו מחוייב בכך, וזה פלא גדול וכי איזה בושה יש בזה לבקש שיתקעו עבורו והתקיעה הנאה להתקע כמבואר בשו"ע סימן תקפ"ו ס"ה דהמודר הנאה משופר שומע התקיעות מאחר ואינו תוקע בעצמו משום שהרבה אנשים נהנים מהתקיעה עצמה, וא"כ לא מסתבר שיש בזה בושה כלל.

יש לדון במי שהתחיל בסעודת פורים ובתוך סעודתו נזכר שלא קרא את המגילה או שנתברר שהקדימו אריסי לארדיי והוי קורא המגילה למפרע האם הוא מחוייב לקרותה כעת, או דיכול לפטור את עצמו מטעם דעוסק במצוות פטור מן המצוה.

ופשוט דחשיב אפשר לקיים שניהם שהרי יכול לקיים גם הסעודה וגם המגילה ולהראשונים דס"ל דבכה"ג חייב לקיים שניהם פשוט שמפסיק הסעודה כדי לשמוע מקרא מגילה ואפי' להראשונים דפליגי מכל מקום מהיות טוב צריך לקיים שניהם כמבואר בשו"ע סימן ל"ח יעו"ש.

יבואר אם מבטלין עבודתן הוא גם אחר שהתחילו בעבודתן

והנה אמרו בגמ' כהנים בעבודתן ולויים בדוכן וישראל במעמדן מבטלין עבודתן ובאין לשמוע מקרא מגילה, והנה הריטב"א כתב דהא דאמרינן דמנטלין עבודה ובאין לשמוע מ"מ זהו רק אם עדיין לא התחילו בעבודה אכן לאחר שהתחילו בעבודה גומרים אותה ואח"כ קורין את המגילה, ובספר עיטורי מגילה כתב דכדבריו משמע גם מד' התוס' שהקשו אמאי מבטלין עבודה והלא אחר הקריאה יש הרבה שהות לעבודה ואי הוו סברי דאף אם התחילו בעבודה מפסיקין לא הוי קשה להו מידי דהפסקת העבודה נחשבת לביטול העבודה אע"כ דסברי כריטב"א דרק כשלא התחילו בעבודה אמרינן דמגילה קודמת ואילו כשהתחילו בעבודה גומרים אותה ולכן הקשו שפיר דליכא ביטול עבודה ע"י מ"מ כיון דאפשר לעשות את העבודה אחר המ"מ.

אמנם מד' הר"ח משמע דפליג על הריטב"א דכתב בזה"ל כהנים המתעסקין בעבודתן וכו' מבטלין עבודתן ובאין לשמוע מ"מ ע"כ, ומדכתב כהנים המתעסקין משמע דס"ל דגם באמצע העבודה מבטלין עבודתן וכן איתא להדיא בפירוש רבינו יהודה ענין דכתב אם כהן עוסק בעבודה והגיע זמן המקרא מבטל עבודתו וכו' לשמוע מ"מ, וכפה"נ למדו כן מלשון הגמרא דמבטלין עבודתן דאם עדיין לא התחילו בעבודה ליכא ביטול עבודה דאפשר לעשותה אח"כ וכקושיית התוס'.

ובספר יד דוד על מסכת ר"ה דף ל"ד ע"ב כתב וז"ל הרמב"ם כתב בחבורו ספק שימצא שם תוקע, אמנם רש"י פירש ספק שמא כבר עמדו והלכו לביתם, ונראה דרש"י קשיתי' ליה לישנא דגמרא דאמר באחת תוקעין ומשמע שוודאי תוקעין ואיך מוקמי הגמרא בספק, וכדביו כתב הדרישה סימן תרצ"ד ולפיכך פירש"י שבוודאי תוקעין אבל הספק אם ימצאם עדיין מכוונים, ולפירוש הרמב"ם צריך לדחוק באחת תוקעין ספק תוקעין, וכתב שם וז"ל מיהו לפירש"י קשה מה בכך שכבר הלכו לביתם הא יש תוקע ויתקע שנית להוציאו, ודוחק לומר דהתוקע הלך לעיר אחרת שהיא בתוך תחומו וזה שבא לשם לשמוע אין יכול לילך אחריו לפי שבא מעיר אחרת לעיר התוקע היא חוץ לתחומו, עכ"ל, והנה לא עלה על דעתו לומר שאינו צריך לחזור על התוקע בביתו כדי להוציאו דפשוט דלא חשיב לחזור על הפתחים בכה"ג ולכו"ע צריך לחפש אחר התוקע שיוציאו יד"ח.

יבואר דכשארע מקרה שצריך לבריות אינו חשוב כמחזור על הפתחים

והעירני בני יקירי הרב הגאון ר' יעקב שליט"א שמה שאמרו שאין צריך לחזור על הפתחים אלא לצורך מצוה שיש בה פרסומי ניסא אינו אלא באופן שכשנצרך לבריות הוא עניין של בושה שאינו בר הכי לפרנס עצמו והוא הרגשת נחות דרגא ולכן הוא בושה שלא הצריכוהו לחזור על הפתחים אלא במצוה של פרסומי ניסא, אבל באופן שאין לו לצרכו אלא לזמן גוון מי שנתארח אצל חבירו וצריך לאכול סעודה שלישית או מי שנצרך למגלה אינו מראה את עצמו נחות דרגא אלא שארע לו דבר שמחמתו צריך להגיע לטובתו של חבירו בזה פשוט שלכל המצוות צריך לחזור על הפתחים שאינו חשוב כבושת פנים של עני המחזור על הפתחים לד' כוסות וכדומה.

ושמעתי מעשה מר' איזל חריף רבה של סלונים וצ"ל שהעשיר של העיר ירד מנכסיו ולא היה בידו לזי"ט כלום ובני העיר עדיין לא ידעו שירד מנכסיו והיה לו בושה גדולה והלך לרבה של סלונים ותניה את עצרו לפניו שביתו ריקם מכלום ואינו יודע איך יחוג את היו"ט, ואמר לו ר' איזל שבליל יו"ט כשיעבור לומר גוט יו"ט ילחש לו באזנו והכל על מקומו יבוא בשלום וכך היה וכשלחש לו העשיר באזנו הרים ר' איזל את קולו ואמר 'הכל טרף הכל טרף' וכולם הבינו שלעשיר אין כעת מאכלים בביתו והביאו לו בשפע גדול, וחזינן דהבושה שהוא עני וחסר אמצעים גדולה פי כמה ממה שארע לו מקרה שאין בידו כדי לחוג את החג מחמת מקרה שקרה.

ונמצא שעלה בידיו דלענין נידו"ד שמתבייש לבקש מחבירו שיוציאו יד"ח קריאת המגילה הרי הוא מחוייב בכך לכו"ע כיון דהוי פירסומי ניסא, ולגבי שאר מצוות תלוי במחלוקת הפוסקים הנ"ל ואפשר דבושה כזו חייב לכולי עלמא וכו"ל.

בענין האם מי שבתוך סעודת פורים נזכר שלא שמע קריאת המגילה חייב להפסיק מסעודתו לצורך שמיעת המגילה

והנה אי נימא דמבטלין עבודה אפי' אחר שהוא עוסק בה הכי נמי צריך להפסיק הסעודה אפי' שהוא עוסק במצוה דפרסומי ניסא דוחה גם עניין עוסק במצוה וחייב לילך לשמוע מקרא מגילה גם בעודו עוסק במצוה.

יבואר דסעודת פורים חשיב נמי פרסומי ניסא

אמנם נראה דגם סעודת פורים חשיב פרסומי ניסא דהנה כבר כתבתי בספר ברכת משה לענין אם סעודת פורים דוחה לשאר מצוות של תורה לשיטת הט"ז והמהרש"ל והגר"א, דס"ל דמקרא מגילה דוחה שאר מצוות של תורה, ולכא' נראה להביא ראיה מביאור הגר"א סי' תרצ"ו ס"ב שכתב על מה שאמרו בגמ' דמבטלין ת"ת למקרא מגילה והאמר ר"ה אין מועד בפני ת"ח כ"ש חנוכה ופורים, דהיינו שאף שחזה"מ אסור בהספד אבל ת"ח מספידים אף בחזה"מ וכו"ש שמספידין ת"ח אף בחנוכה ופורים אף שאסור בהספד ותענית, וכוונת קושיית הש"ס פירשו התוס' דמספידין בפורים אף במקום שמבטל מקרא מגילה, וחזינן דתורה עדיף ממקרא מגילה.

ובביאור הגר"א הקשה דהא לא הוזכר דמספידין ת"ח אף במקום שמבטל ע"י מקרא מגילה, ועוד הק' מהו כ"ש חנוכה ופורים שהרי הקשו בגמ' מהא דאין מועד בפני ת"ח שמספידין ת"ח במועד כ"ש חנוכה ופורים שמספידים בו ת"ח, אבל שמבטלין מגילה בשביל הספידו של ת"ח לאו כ"ש הוא מהספד ת"ח במועד, ויעו"ש שתמה עוד בזה וכתב שדברי התוס' דחוקים.

ולחכי ביאר הגר"א דכוונת הש"ס הוא להוכיח מהא דמספידין ת"ח בפורים ומבטלין משתה ושומחה בפורים בשביל כבוד ת"ח. וא"כ מבואר דמבטלין עשי' דפורים משום ת"ח ה"נ צריך לבטל מקרא מגילה שהוא זכירה דפורים בשביל כבוד ת"ח דנוכרין ונעשין כתיב במגילה וזי הכי דהנעשין מתבטל בשביל ת"ח הוא הדין הנוכרין מתבטל בשביל ת"ח ובאותו קרא דמשפחה ומשפחה דילפינן דמבטלין עבודה לזכירה ה"נ לעשיה דאיתקוש להדי' 'ואדרבה עיקרן עשיה' ואי חזינן דמ"מ לכבוד ת"ח מבטלין עשיה דפורים ה"נ מבטלין לזכירה בשביל כבודו והכי מסקינן דכבוד ת"ח שאני

ובשבילו מבטלין משתה ושמחה של פורים. ואין לך דבר שנדחה משתה ושמחה של פורים מפני כבוד ת"ח, עכ"ד.

יבואר דבביאור הגר"א כתב דמשתה ושמחה דפורים שוה למקרא מגלה וביותר שיעיקרן הוא משתה ושמחה

ומבואר בביאור הגר"א דדין משתה ושמחה של פורים עדיפא מקריאת המגילה, וא"כ בודאי דוחה כל מצוות של תורה וכי היכי דמקרא מגילה דוחה לכל מצוות של תורה ה"נ משתה ושמחה דוחה לכל מצוות של תורה, ולכן הספד ותענית שהוא ביטול בפועל של הימי משתה ושמחה אסור בפורים בכל גונו לולא דכבוד תורה עדיף וה"נ חיוב משתה ושמחה בפועל ג"כ דוחה לכל מצוות של תורה וכמשנ"ת.

אמנם אחי יל"ע בזה דלכא' טעמא דמבטלין עבודה ושאר מצוות בשביל מקרא מגילה הוא משום פרסומי ניסא וכמו שמפורש ג' ע"ב דמספיקא אי מקרא מגילה עדיפא ממת מצוה הוא משום דהוי פרסומי ניסא וכן מבואר בפמ"ג ס' תרפ"ז, וא"כ צ"ב היכי ילפינן דמבטלין מקרא מגילה בשביל הספידו של ת"ח, מהא דמבטלין עשייה דפורים בשביל הספידו של ת"ח, והרי במקרא מגילה איכא טעמא דעדיפא משאר מצוות משום שהוא פרסומי ניסא, וא"כ אפשר דמקרא מגילה עדיפא מכלל מצוות תורה ולא דמי למשתה ושמחה דפורים דלא עדיפא כמקרא מגילה שאינם פרסומי ניסא, ולהכי נדחים מפני כבוד ת"ח. ובאמת דצ"ע עוד אמאי באמת משתה ושמחה דפורים עדיפא משאר מצוות של תורה וכמשנ"ת הגר"א הא אין בו ענין של פרסומי ניסא שיצטרך להעדיף מצוה זו על שאר מצוות של תורה, וצ"ע.

יבואר דמשתה ושמחה בפורים ענינו ג"כ משום פרסומי ניסא

ועכצ"ל דמשתה ושמחה דפורים ענינו ג"כ משום פרסומי ניסא ועדיפא משתה ושמחה דפורים משאר מצוות שמחה של מועדים, ובאמת הוא מבואר להדיא בבעה"מ פסחים דף ס"ח שכתב דטעמא דמר בריה דרבינא דהוי יתיב כולה שתא בתעניתא לבר מעצרתא ועיו"כ יום הפורים, וכתב דטעמא שלא ישב בתענית בימי הפורים משום שהם ימי משתה, "ופרסומי ניסא עדיף", עכ"ד. ומבואר דמשתה ושמחה דפורים ענינו ג"כ פרסומי ניסא.

ובזה יתבאר היטב מש"כ ברש"י במגילת אסתר עה"פ והימים האלה נזכרים ונעשים משפחה ומשפחה "מתאספים יחד ושותים יחד" עכ"ד והובא בבאר היטב סו"ס תרצ"ה וכו' במ"ב שם סק"ט בשם א"ר בשם השל"ה שיקבץ אנשי ביתו וחביריו דא"א לשמוח ביהודי, [ולדבריו אפשר דזהו טעמא דבעינן משפחה ומשפחה שהשמחה בציבור גדולה יותר] אבל למשנ"ת אפשר דמה דבעינן משפחה ומשפחה וכפירוש רש"י הנ"ל דקאי על קיום הסעודה באסיפת עם הוא משום פרסומי ניסא דכל שמתקבצין יחד להסעודה יש בו יותר פרסומי ניסא, ולפ"ז נתבאר דמקרא דמשתה ומשפחה ילפינן דמקרא מגילה יש בו ענין של פרסומי ניסא ולהכי מבטלין עבודה בשבילה, וכן ילפינן דמשתה ושמחה יש בה ענין של פרסומי ניסא וצריך לעשותה בקיבוץ משפחתו וחביריו, ולהכי מבטלין עבודה ג"כ בשביל משתה ושמחה וכמשנ"ת בהגר"א.

יבואר דהחיוב לשמוח עם חבירו בפורים הוא מדין משפחה ומשפחה

ולפ"ז יתבאר עוד מה שאמרו בגמ' מגילה דף ז' ע"ב דאביי בר אבין ורב חנינא בר אבין מוחלין סעודתיהו להדדי ופרש"י זה אוכל עם זה בפורים של שנה זו ובשניה סועד חבירו עמו, ובב"י תמה בזה דבשלמא מי שהאכיל את חבירו מסעודתו בשנה זו יצא יד"ח משלוח מנות אבל חבירו שיאכיל אותו בשנה הבאה איך יצא יד"ח משלוח מנות בשנה זו, ובב"ח חידש דטעמא דמשלוח מנות הוא כדי שיהא שמוח ושם עם חבירו ואהבו ולהשכיח ביניהם אהבה ואחזה וריעות, וא"כ אם יסעוד אחד עם רעהו, הרי הם בשמחה ובטוב לבב משתה יחד, ופטורים מעתה ממצות משלוח מנות וכו' יעו"ש.

ולפי משנ"ת אפשר דכונת רש"י אינה שיוצאים בזה משלוח מנות, אלא הוא הלכה בסעודת פורים שיהא אוכל עם חביריו בסעודה והוא כדי שיהא שש ושמוח עם חבירו וכמש"כ הב"ח בטעמא דמשלוח מנות שהוא כדי שיהא שש ושמוח עם חבירו הוא גופא הטעם דבעי לעשות הסעודת פורים באסיפת משפחה ומשפחה כדי שהשמחה תהא באסיפת עם, ובטעמא דמילתא אפשר כמשנ"ת שהוא משום פרסומי ניסא וכמש"כ רש"י בהמגילה דמתאספין יחד ואוכלים ושותים. והראוני שכ"כ בחי' אנשי שם שם על הר"ף בפ"ק דמגילה (שם) דרש"י כיון לפרש שעשו כן משום שמחה יתירה שלא יהא שמוח לבדו והוא הלכה בסעודת פורים. ולמשנ"ת אפשר דטעמא משום פרסומי ניסא וכמשנ"ת.

ואפשר עוד דמש"כ בשו"ע ריש ס' תרצ"ה מצוה "להרבות" בסעודת פורים, וכן מבואר ברמב"ם פ"ב ממגילה "כיצד חובת סעודה זו שיאכל בשר ויתקן

סעודה נאה כפי אשר תמצא ידו". וכן הוא במאירי דף ז' ע"א שכתב חייב אדם להרבות בשמחה ביום זה באכילה ובשתיה עד שלא יחסר שום דבר, וצ"ב מהו ענין רבוי הסעודה בפורים. ובפשטות ענינו רבוי משתה ושמחה משום דכתיב ביה "משתה ושמחה" ולא סגי בשמחה לחוד, אבל למשנ"ת אפשר דרבוי הסעודה הוא משום פרסומי ניסא דככל שמרבים בסעודה מתרבה יותר פרסומי ניסא והשבח וההודאה לה' יתברך.

ולפ"ז אין לדחות סעודת פורים משום מקרא מגלה שהרי תרווייהו משום פרסומי ניסא ניהו וא"כ אם עוסק במצות סעודת פורים אפשר דפטור ממקרא מגלה.

יבואר אם האכל תוך י"ב חדש על אביו ואמו מותר להסב בסעודת פורים עם כל משפחתו

ונסתפקתי באכל על אביו ואמו בפורים אם מותר לאכול ככלל פורים עם כל המשפחה המורחבת שהרי לאכל תוך י"ב חדש על אביו ואמו כתב ברמ"א ביורה דעה סימן שצא וז"ל והמנהג שלא לאכול בשום סעודה בעולם כל י"ב חדש, אם הוא חוץ לביתו, ובתוך הבית מקילין שאוכל בביתו בסעודת ברית מילה, וכו"ש בשאר סעודות שאין בהם שמחה, עכ"ל, וא"כ הכי נמי בסעודת פורים כיון שיש בה שמחה אפשר דאסור אפי' בביתו להסב עם משפחתו.

ואין להביא ראיה מהא דאין אבילות שבעה נוהגת בפורים דימי משתה ושמחה הוא כמבואר ברמ"א סימן תרצ"ו אמנם אבילות בצנעא נוהגת דלא עדיף מיו"ט שנוהג בו אבילות בצנעא.

אכן משום חיובא דמשפחה ומשפחה שכתב רש"י "מתאספים יחד ושותים יחד" שהוא פשוטו של מקרא וכמשנ"ת שהוא מדין פרסומי ניסא וכיון שהוא מעיקר חיובא דפורים אפשר דאפי' האכל חייב בזה ולא דחיין חיוב דמשפחה ומשפחה מקמי אבילות דיחיד וצ"ע.

אכן שמעתי מידידי הגאון ר' מגדל לובין שליט"א שכשהיה ב"ב חדש על אביו אמר לו חמיו בעל חוט שני וצ"ל שלא יבוא להשתתף בסעודה אצל חמיו אלא יאכל בביתו.

יבואר דבעינן דתקדום זכירה לעשייה

אכן נראה דיש לומר דכיון דכתיב והימים האלה נזכרים ונעשים, ומדכתיב נזכרים דרשינן את החיוב לקרות את המגילה, כמבואר בגמ' מגלה דף י"ח ונמעשים דרשינן את שאר מצוות הפורים שהם משלוח מנות ומתנות לאביונים וחיוב משתה ושמחה, והנה בגמ' מגילה דף ל' עמוד א איתא איתמר פורים שחל להיות בערב שבת רב אמר מקדימין פרשת זכור ושמואל אמר מאחרין רב אמר מקדימין כי היכי דלא תיקדום עשייה לזכירה ושמואל אמר מאחרין אמר לך כיון דאיכא מוקפין דעבדי בחמיסר עשייה וזכירה בהדי הדדי קא אתיין וחזינן דבעינן הקדמת זכירה לעשייה ומאחר דהנזכרים קאי על קריאת מגלה א"כ צריך להקדים קודם את הזכירה לעשייה ועליהם להפסיק מסעודתו כדי לשמוע מקרא מגלה והוא משום דסעודת פורים שעוסק בה תהא בשלמותה יותר אם תקדום לה קריאת המגלה.

יבואר דמקרא מגלה באמצע הסעודה לא גרע מהשירות ותשבחות הנאמרות באמצע הסעודה

ועדיין צ"ע אם צריכים להפסיק באמצע הסעודה לקרוא למי שעדיין לא שמע המגלה, ונראה שהוא מאותו ענין של סעודת פורים דתרווייהו משום פרסומי ניסא וכמו שמצוה לשיר שירות ותשבחות בסעודה וכמו שכתב בשאלות שאלתא ס"ז כתב: דמחייבין דבית ישראל למיכל ומשתי בפוריא ואודויי ושבוחי קמי שמיא על כל נסיא דעבד לן קב"ה דכתיב לעשות אותם ימי משתה ושמחה, ועדיף יומא דפוריא כיום שניתנה בו תורה, כי הא דמר ברי' דרבינא הוה יתיב בתעניתא כולה שתא לבר מן תרי יומא דעצרתא יום שניתנה בו תורה, ולבר מן תרי יומא דפוריא משום ניסא, עכ"כ, וחזינן דבעינן לאודיי ולשבוחי בסעודה וא"כ המקרא מגלה לא גרע משושנת יעקב,

ואפשר דלחכי ס"ל להמרהרש"ל הובא במ"ב סימן תרצ"ה דעל הנסים דסעודת פורים הוא לעיכובא והוא חידוש דבעינן אכילת פת בפורים, משום שמחה וכמו שכתב הרא"ש בשם רבינו יהודה בפרק שלשה שאכלו לגבי יו"ט דאין שמחה בלא אכילת פת, וכן דמהדרין על על הנסים אע"פ דבתפלה לא מהדרין ליה, ובגמ' שבת דף כ"ד אמרו לגבי על הנסים בברכת המזון אם רצה להזכיר מזיכר בהודאה, ולמה יחזור על שלא הזכיר על הנסים בברכת המזון, אבל אי נימא דמשום אודיי ושבוחי בסעודה בעינן לומר על הנסים אפשר דמשום האי טעמא צריך לחזור על מה שלא הזכיר על הנסים,

ואכתי צ"ע דאי טעמא דחזון על ברכת המזון הוא משום דבעי לאודיי ולשבוחי אם כבר הודה ושיבח בסעודתו ואמר שושנת יעקב למה יחזור על ברכת המזון, ואפשר שכן היתה התקנה להזכיר השבח בברכת המזון דווקא.

וגם צ"ע אם מברך ברכת המזון במוצאי פורים ואומרו לעל הנסים אחר הפורים אם מקיים בזה אודיי ושבוחי בסעודה, ועכ"פ בוודאי אינו חוזר בזה על ברכת המזון דאפי' בשבת וי"ט כה"ג אינו חוזר דנחלקו הראשונים אם צריך להזכיר של שבת וי"ט כשמברך ברכת המזון במוצאי שבת וי"ט ולכן מזכירין מספק אבל אין חזרין עליו בדיעבד ופשוט.

ובהנהגות מרן הגר"ח זוננפלד זצ"ל כתב דמי שאומר על הנסים ביום ט"ז כשסועד סעודת פורים (כשהל ט"ו בשבת) אין מוחין בידו. ואפשר שהוא משום משנ"ת דסעודת פורים בעינן אודיי ושבוחי, ובכל סעודת פורים מקיימים דינא דאודיי ושבוחי באמירת על הנסים בברכה"מ אבל כשהל בשבת ועושים הסעודה ביום א' לא מקיים אודיי ושבוחי בסעודה, להכי אין מוחין בידו, ולפי"ז לכתחילה יש לראות לאודיי ושבוחי בתוך הסעודה באופן אחר, וצ"ע.

אכן אכתי יש לדון עוד אם מי שלא קרא המגלה ומבקש ממי שעומד באמצע סעודת פורים להפסיק הסעודה לקרות לו האם אותו האדם שבקשו ממנו מחוץ בכך וצ"ע.

מקרא מגלה או סעודת פורים באופן שלא קיים עדיין הי מינייהו עדיף

ונסתפקתי אם מי שעומד בסוף היום של פורים ויש בידו או לקרוא את המגילה או לאכול סעודת פורים ואין שחות לעשות את שניהם אם יעדיף את המגילה משום פרסומי ניסא או סעודת פורים עדיפא, ובפשוטו היה נראה דמקרא מגלה עדיף משום פרסומי ניסא אבל למשנ"ת דבסעודת פורים גם מתקיים משתה ושמחה א"כ צ"ב הי מינייהו קדים ולמשנ"ת בהגר"א דעיקרן משתה ושמחה א"כ אפשר דמשתה ושמחה עדיף וצ"ע אם משום דתקדום זכירה לעשיה וא"כ חסר בעשיה כל שאין זכירה לפניו אבל מכל מקום כל שאינו יכול לקיים אלא אחד מהם אפשר דמשתה ושמחה קדים וצ"ע.

פרשת תצוה בענין חזרה על הלימוד ק"א פעמים

שאינו משכחה כי אפ' עליו פיהו כשחזר עליה הרבה במספר פיה"ו שעולה מאה ואחד וכן אפ' בגימטריא ק"א. וכן במדרש חזית בפסוק ישקני בשעה ששמעו ישראל אנכי מפי הגבורה נתקע תלמוד תורה בלבם ולא היו משכחין אח"כ שמעו מפי משה חזרו להיות למדני ומשכחין אמרו משה רבינו לואי גלה לנו פעם שנייה לואי ישקני מנשיקות פיהו פיה"ו עולה מאה ואחד רמזו שעל ידי ששמעו התורה מפיו יתברך לא היו משכחין כמי ששונה פירקון מאה ואחד.

והנה בזמננו הזכרון ממנו והלאה וחושבים שהוא מירידת הדורות וחולשתו והאמת שבדורות הקודמים שלפנינו היו חוזרים הרבה פעמים על הלימוד ושומעתי שהגר"ש ר' חובסקי זצ"ל סיפר שכשהגיע לגורדנא ללמוד אצל ר' שמעון זצ"ל עמד מאחורי ראה את הגר"ח שמואלביץ זצ"ל שחזר על הלכה ברמב"ם עשרים פעם ולא ראה כמה פעמים חזר עליו קודם שראהו ואחר שראהו.

וכן סיפר החברותא שלו שלמד עמו משניות טהרות עם ר"ש ולמחר היה שגור על פיו המשניות ואמר שחזר על המשניות לתוך הכרית שלו.

וכן ידוע המעשה בשני בחורים שדיברו שלא בלימוד, והיה פתוח לפניכם מסכת נדרים ונכנס הגר"נ פרצוביץ זצ"ל והתחילו לומר תנו רבנן, ואמר להם הגר"נ שבמסכת נדרים אין תנו רבנן, וסיפרו לפני מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א ואמר אבל תנו רבנן יש בגרירים, וכל זה בא להם מהרבה חזרות שחזרו על למודם פעמים מרובות.

ושמעתי מגיסי הגאון ר' אליהו פלם שליט"א כמה שאמרו בגמ' שבת דף צ עמוד ב מאי ציפורת כרמים אמר רב פליא ביארי, אמר אבי ומשתכח בדיקלא דחד נבארא ועבדי לה לחוכמא וברש"י שמועיל לפתיחת הלב, ובפרק שירה איתא צפורת כרמים אומרת והחכמה מאין תמצא והיינו שהחכמה נמצאת במו שיש בו מספר מאין שהוא מספר מאה ואחד וכמו שכתב בשו"ת דרבו של משה היה גם בגמטריא מאה ואחד.

ושמעתי מעשה נורא מהגה"צ ר' מתייהו סלומון שליט"א שסיפר שבזמן שחלה והיה בבית חולים גדול בארה"ב נכנס אליו מנהל בית החולים וסיפר לו שהוא יהודי שגדל בבית של שומרי תורה ומצוות עד שהיה בן שתיים עשרה שנה והרבי בחדר שלח להוריו פתק שאינו רואה כל הצלחה בלימוד בנם, שאינו רוצה ללמוד ואינו מתעניין ללמוד ואינו מבין הלימוד כלל וכלל, והוא שולח אותו לבית ומאותו זמן יצא לתרבות רעה ואמר שהוא שומר את הפתק הזה להראות בבית דין של מעלה שיפטרוהו מן הדין, ואמר הגאון ר' מתייהו שליט"א שאדם זה הרי הוא מנהל בית חולים גדול בארה"ב שהוא מהגדולים והמובהקים ביותר שמנהל זה העלה את הבית חולים למעלתו ועליו חשבו שאין הוא יכול להצליח בלימוד, וזה מוסר השכל שאין להתייאש משום בחור וכל אחד יכול להצליח.

שכתב תמצא מספר מאה ואחד ביניהם, והרופא לבטל השכחה יחזור על לימודו מאה ואחד פעמים ובהם יפחות מן מספר שכתב מספר מאה ואחד וישאר מן שכתב מלת זכר על כן מאז יהיה הדבר כמוס אצלו לזכרון לא ישכח עוד. וקורב לשמוע שהמלאך הממונה על הזכרון זכר שמו ויש לו רכ"ז כוחות, והמלאך הממונה על השכחה שכתב שמו ויש לו שכ"ח כוחות, נמצא שיש לו מאה ואחד כוחות יותר מן מלאך של הזכרון על כן השכחה גוברת על האדם, לפיכך צריך הוא לחזור על לימודו מאה ואחד פעמים כי בכל פעם ופעם שיחזור הוא מחסר ומחליש כח אחד מכוונותיו וכשחזר מאה ואחד פעמים החליש כל מכוונותיו היתרים ונכנס תחת יד המלאך הממונה על הזכרון ולא ישכח עוד. רמז לדבר השמר ושומר נפשך מאד ראשי תיבות מן ארבע תיבות אלו עולה למספר מאה ואחד וראשי תיבות של תיבת לך היינו למ"ד וכאילו אמר למוד תורתך מאה ואחד פעמים פן תשכח את הדברים, וזה רמז יקר, עכ"ל.

ועיינן בתורת חיים מסכת סנהדרין דף צט עמוד ב נפש עמל עמלה לו כי אפ' עליו פיהו. פירש"י ז"ל מפני שהוא משים דברים בפיו תמיד כאוכף שעל החמור ועוד נראה לפי שאמרו אינו דומה מי ששונה פרקו מאה פעמים למאה ואחד והטעם משום דשם שר הממונה על השכחה בגימטריא מאה ושם שר הממונה על הזכרון הוא מיכאל עולה מאה ואחד לזה קאמר נפש עמל שחזרו על תורתו תמיד עמלה לו היא מחזרת עליו

בפנינים משלחן הגר"א כתב דבואתה תצוה לא הזכר שמו של משה רבנו משום ש' אדר נופל תמיד בשבוע של פרשת תצוה והוא רמז לזה ועוד אמר שמספר הפסוקים שבפרשה הוא ק"א מיכאל סימן לרמז שהאותיות הנסתרות של משה הוא ק"א לרמז שצ"ע שגופו אינו אתנו מ"מ פנימיות שלו אתנו כל הימים.

ואפשר עוד שאחר שמת משה יש שכחה בישראל וצריך לחזור על התלמוד כדי שלא תשכח מאתנו דכשמשא אינו צריך להגיע לזכרון.

ועיינן בבליה רבה סימן רצט שכתב על מה שכתב בלבוש אורח חיים סימן רצט סעיף א' וז"ל יש אומרים שצריך לומר מיד אחר ההבדלה רבנו של עולם החל עליו את הימים הבאים לקראתנו לשלום, ותשמיענו בהם ששון ושמחה והבינו ולמדנו, ויש מסייעין בה השבעה ואומרים אנא משבענא עליך פותה שר של שכחה, שתסיר לב טפש ממני ותפיל יתה על טוראי רמתא, ובא"ר כתב וז"ל אבל בתורת חיים בסנהדרין דף צ"ט [ד"ה נפש עמל] משמע דצ"ל פוטא בט"ל, שהרי כתב דשם שר של שכחה בגימטריא מאה ושם שר של זכרון הוא מיכאל עולה ק"א, לכך אמרו [חגיגה ט ע"ב] אינו דומה שונה פרקו מאה פעמים לק"א פעמים, עכ"ל.

והביאו בפרי מגדים אורח חיים משבצות זהב סימן ש' פותה שר שכחה, ובתורת חיים סנהדרין צ"ט [ע"ב ד"ה נפש עמל], [גימטריא] ק"א. ומיכאל ק"א, שר זכרון, מאה פעמים ואחד [חגיגה ט, ב], אליה רבה [סימן] רצ"ט אות ג, עכ"ל.

ובשול"ה פרשת שמות תורה אור, כתב וז"ל והחכמה מאין תמצא' (איוב כה, יב), אותיות 'מאין' הוא הנעלם מאותיות 'משה', דהיינו מ"ם ש"ן ה"א, כמו שכתב הציוני פרשת וזאת הברכה (ד"ה ומעתה), 'מאין' עולה ק"א, רומז למה שאמרו רבותינו ז"ל [חגיגה ט ב] אינו דומה שונה פרקו מאה פעמים לשונה מאה ואחד. וכן רבו של משה רבינו ע"ה כתבו שהיה זגוגאל המלאך, והוזכר גם בתרגום יונתן במראה הסנה (שמות ג, ב). אבל יש טעות חסר אות אחת, כי שם האמיתי הוא זגוגאל, עולה גם כן מאה ואחד כמו 'מאין'. ונמצא כי 'החכמה מאין תמצא' רומז למשה רבינו ע"ה, נתקיים 'היב חכמתא לחימין', עכ"ל.

ובבעל הטורים שמות פרק לב הנה מלאכי ילך לפנך. מלאכי בגימטריא מאה ואחד. ילך עולה כמנין הלכה. רמז למה שאמרו [חגיגה ט ב] אינו דומה מי ששונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה ואחד, שש"י כך ילך ההלכה לפניו. גם הנה עולה כמנין הלכה. גם ישקני מנשיקות פיהו [שה"ש א ב] עולה מאה ואחד:

ובבלי יקר דברים פרק ד וזו משלי לעשות רמז יקר מזה והוא כשתסתכל במלת זכר ובמלת

